

3. Добровольська, Оксана. «Лексична база прізвищ Війська Запорозького за “Реєстром Війська Запорізького 1649 р.”». Дис. канд. філол. наук, Ужгородський університет, 1995.
4. *Етимологічний словник української мови*. 6 т. Київ: Наукова думка, 1982–2012.
5. Ільченко, Ірина. “Прізвища Надвеликолузького регіону, утворені від назв постійного заняття”. *Вісник ДНУ*. 11(2004):56–63.
6. *Словник української мови*. 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

УДК: 81'1-13:1:008

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИ АНАЛІЗУ КОНЦЕПТУ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ

Домніч О. В., к. філол. н., доцент

*Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна*

olga-nika02@znu.edu.ua

У статті порушено коло питань, що стосуються систематизації теоретичних засад концептуального аналізу й опису дослідницьких прийомів і процедур відповідного напрямку. Актуалізація порушених проблем зумовлена відсутністю точного методу дослідження концептів у сучасних лінгвістичних студіях, натомість наявністю сукупності методик, прийомів і дослідницьких процедур, які в результаті намагаються охопити всі сфери існування концепту в різних формах і призводять до єдиної мети – дослідження ментальності певного лінгвосоціуму.

Ключові слова: метод, концепт, концептуальний аналіз, семантико-когнітивний аналіз.

К ВОПРОСУ О МЕТОДАХ АНАЛИЗА КОНЦЕПТА В СОВРЕМЕННЫХ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СТУДИЯХ

Домнич О. В.

*Запорожский национальный университет
ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина*

В статье очерчен круг вопросов, касающихся систематизации теоретических основ концептуального анализа и описания исследовательских приемов и процедур соответствующего направления. Актуализация затронутых проблем обусловлена отсутствием точного метода исследования концептов в современных лингвистических студиях и вместе в тем наличием совокупности методик, приемов и исследовательских процедур, которые в результате пытаются охватить все сферы существования концепта в разных формах и приводят к единой цели – исследованию ментальности определенного лингвосоциума.

Ключевые слова: метод, концепт, концептуальный анализ, семантико-когнитивный анализ.

ON THE STUDY OF THE METHODS OF CONCEPT ANALYSIS IN CONTEMPORARY LINGUISTICS

Domnich O. V.

*Zaporizhzhya National University
Zhukovsky str., 66, Zaporozhye, Ukraine*

The article is devoted to the problems of systematization of the theoretical basis of a concept analysis and the description of research methods and procedures of this field. The tasks of the paper are as follows: to clarify the definition of the term “concept” and its structure, to describe the peculiarities of the concept analysis and to characterize the various directions of its conduct. The term “concept” is the most acute and required object of the study in modern linguistic researches. A concept is an idea about the certain objects of the world or their parts which have a complex structure, reflected by certain characteristics and expressed by various lingual means (M.V. Pimenova). A concept analysis is a key method of concepts researching, developed and widely used in modern linguistics. Having studied the works of contemporary linguists, in which they consider a concept analysis, we come

to the conclusion that there is no accurate method for researching concepts, but rather a set of methods, techniques and research procedures which as a result try to cover all the areas of existence and manifestation of the concepts and conceptual structures in various forms and lead to a single goal: the study of the mentality (consciousness and cognition) of peoples, nations, ethnic groups. Having reviewed some methods of a concept analysis, in the future work we consider it necessary to use a comprehensive methodology that includes both traditional linguistic methods of research (comparative-historical, comparative, quantitative, structural, descriptive, etc.) and new approaches in linguistics: semantic-cognitive techniques of concept description (Z.D. Popova, I.A. Stermin), the principles of the description of concepts and conceptual structures developed by M.V. Pimenova.

Key words: method, concept, concept analysis, semantic-cognitive analysis.

Значна кількість наукових праць, присвячених опису й аналізу концептів, стосується питань когнітивної лінгвістики, зокрема співвідношення концепту й організації свідомості індивіда, пам'яті й пізнавальних здібностей, понятійного апарату, процесів моделювання тощо [17, с. 419]. О. О. Селіванова вказує на те, що для аналізу концептів у сучасному мовознавстві необхідно залучати знання з інших наукових парадигм, як-от теорії пізнання, теорії інформації та комп'ютерного моделювання, психології та ін. [17, с. 419]. Науковець називає концептуальний аналіз новим конструктивним лінгвістичним методом, основні дослідницькі процедури якого зосереджені на формалізації, ідеалізації та моделюванні. На підставі різних когнітивних моделей у процесі цього аналізу вибудовується опис структур знань. “Головною метою цього методу є реконструкція когнітивних механізмів індивідуальної чи колективної свідомості, які опосередковують формування й упорядкування знань про об'єкти дійсності та результати внутрішнього рефлексивного досвіду” [17, с. 419]. Когнітивна лінгвістика доводить, що співвідношення ментальних і мовних структур можна вивчати кількома методами (не тільки експериментальними) [8, с. 13].

Мета статті – систематизувати теоретичні засади концептуального аналізу й описати відповідні дослідницькі прийоми та процедури. Згідно з метою дослідження визначено такі основні завдання: уточнити лінгвістичні параметри поняття “концепт” та його структуру; з'ясувати особливості концептуального аналізу та різні напрямки його проведення.

Розглянутий у цій роботі концептуальний аналіз (або алгоритм моделювання концептів – згідно з термінологією О. П. Воробйової [1, с. 11]) є об'єктом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: О. П. Воробйова, С. А. Жаботинська, А. М. Приходько, О. О. Селіванова, В. І. Карасик, В. В. Колесов, О. С. Кубрякова, М. В. Піменова, З. Д. Попова, І. А. Стернін, Г. Г. Слишкін, В. М. Телія, Р. М. Фрумкіна, G. Lakoff, M. Johnson, A. Wierzbicka тощо. У науковій літературі термін “методи”, на думку І. А. Стерніна, доцільно вживати стосовно загальнонаукових способів пізнання [19]. У сучасних дослідженнях на позначення новітніх методів учений пропонує вживати й інші терміни – “методики”, “прийоми” [19]. Науковці пов'язують вибір методів вивчення концептів із матеріалом відповідної мови, аспектом дослідження й типом розглянутого концепту.

У межах когнітивної лінгвістики – найбільшого досягнення другої половини ХХ століття [8, с. 12] – розглядаються ментальні операції, які відбуваються в процесі сприйняття, осмислення і, отже, пізнання дійсності свідомістю, а також форми ментальних репрезентацій цих явищ [16, с. 9]. Завданнями когнітивної лінгвістики є “вивчення систем уявлення знань і процесів обробки й переробки інформації та – водночас – дослідження загальних принципів організації когнітивних здібностей людини в єдиний ментальний механізм, і встановлення їх взаємозв'язку та взаємодії” [8, с. 8-9].

Когнітивна наука пояснює утворення взаємозв'язку мови й когнітивних здібностей індивіда – сприйняття, уяви, мислення, пам'яті. З огляду на це мова розглядається як “засіб доступу до розуму людини і тих розумових процесів (ментальних, психічних, внутрішніх), які відбуваються в її мозку” [8, с. 12]. Досліджуючи мову в когнітивній парадигмі, “можна одночасно сформулювати думку не тільки про розглянуті мовні явища, а й про ментальні

сутності, що стоять за ними, – концепти, концептуальні структури як структури знання й досвіду, думок і оцінок, планів і цілей, установок і переконань” [8, с. 13].

Поняття *концепт*, запозичене з когнітології та покладене в основу когнітивної лінгвістики, є найбільш актуальним і затребуваним об’єктом вивчення в сучасних мовознавчих студіях. У лінгвокогнітивній парадигмі концепти трактуються як “одиниці концептуальної системи в їх відношенні до мовних виразів”, у яких закладено кванти інформації про стан світу (актуального й віртуального) [13, с. 125]. Концепт розуміють як узагальнені знання – те “що людина думає, знає, уявляє про об’єкти зовнішнього та внутрішнього світу ..., концепт – це і позначений у мові національний образ, поняття, символ, ускладнений ознаками індивідуального уявлення”, і певне уявлення про окремі об’єкти світу або їх частини, що мають складну структуру, відображену окремими групами ознак і виражену різними лінгвальними засобами [13, с. 125].

Одна зі значущих властивостей мови – “об’єктивувати й матеріалізувати” ключові концепти людської свідомості за допомогою мовних знаків [8, с. 14]. Даючи визначення концепту О. С. Кубрякова кваліфікує його як оперативну одиницю людської свідомості, що має в одних випадках достатньо просту структуру (окремий сенс), а в інших випадках, досить складну (об’єднання смислів у певну систему). За твердженням Р. Келлер, “наша система концептів – це не дзеркало світу, а дзеркало того, як ми з ним співпрацюємо” [8, с. 18]. Досить відоме визначення поняття “концепт” знаходимо у працях А. Вежбицької: «концепт – це об’єкт зі світу “Ідеальне”, який має ім’я й відображає культурно зумовлене уявлення людини про світ “Дійсність”» [21, с. 90]. Концептом називають ментальне утворення, що зберігає в пам’яті індивіда певні фрагменти його досвіду; до ключових характеристик концепту відносять типізованість, усвідомлюваність, значущість. Перша з них закріплена свідомістю у вигляді різних стереотипів, друга служить провідником інформації і третя закріплює в людському досвіді (як індивідуальному, так і колективному) значущі “емоційно пережиті” характеристики навколишнього світу. Названі вище характерні риси концептів репрезентують їх образно-перцептивні, понятійні та ціннісні ознаки [3, с. 8].

Концепти – результат відображення мовою навколишньої дійсності. Р. М. Фрумкіна відзначає одну з теоретичних догм когнітивної лінгвістики: “Світ не відбивається, а інтерпретується – таким є одне з найважливіших гасел когнітивізму. Постійно акцентується, що людина не просто сприймає світ, але конструює його” [8, с. 15-16]. Підтримуючи це твердження, О. С. Кубрякова підкреслює, що когнітивна лінгвістика досліджує продуковані в мову як звичайні знання людини про світ, так і наукові, причому для них обох необхідні процедури спеціального аналізу й пояснення етимології [8, с. 16].

Концептуальний аналіз – ключовий метод вивчення концептів, розроблений і досить широко застосовуваний у сучасній лінгвістиці. Необхідно зазначити, що цей аналіз є до певної міри синкретичним, оскільки базується на наукових реаліях не лише лінгвістики, а й психології, етнології, логіки, соціології тощо. Метою концептуального аналізу є “розгляд способів мовного вираження концептів, ... реконструкція структур концептів і фрагментів мовної картини світу, які стоять за ними, за допомогою мовних і культурно-мовних даних” [15, с. 89], а також відстеження шляхів пізнання змісту концепту й ідентифікація результату в мові [20, с. 97].

Концептуальний аналіз – швидше не окремий метод, а сукупність методик, пов’язаних спільною метою [17, с. 421], яка має ментальну абстраговану спрямованість і, як вважає С. А. Жаботинська, “реляційну модельність, схемність, вищий рівень категорійної абстракції ...” [2, с. 12-13]. Окремі вчені висловлюють думку про необхідність урахування в концептуальному аналізі досвіду моделювання різних систем репрезентації знань на мовному й текстовому матеріалі. Саме визначення “зв’язків пізнавальних механізмів свідомості й позасвідомого, кореляція різних компонентів моделей” є визначальними для

процесів моделювання у процедурі концептуального аналізу [17, с. 421]. Інші вчені підкреслюють, що концептуальний аналіз, репрезентований широким і глибоким змістом, формує шлях “до знань про світ” і включає в себе “пошук тих загальних концептів, які підведені під один знак і визначають буття знака як відомої когнітивної структури” [7, с. 85].

В. В. Колесов розуміє “аналіз концептів ... як залишковий “сенса поняття” (ідентифікованого значення слова, за Н. Д. Арутюновою)” [6, с. 108]. Досить детально розглядаючи три методи лінгвістичного дослідження – когнітивний, концептуальний і контенсивний – лінгвіст доходить висновку, що вони знаходяться на різних полюсах: “когнітивний на точці логіки, концептуальний – слова, а контенсивний (як генетично найбільш ранній) – на роздоріжжі між логікою та словом”. За твердженням автора, жоден дослідник не застосовує у своїх працях “чистий метод”, отже, “відповідний напрямок гуманітарної науки не набув ще свого остаточного розвитку” [6, с. 113]. Автором статті усвідомлюється аналіз концептів як синтез методик, прийомів і процедур, ключові спроби дослідження якого зосереджені на інтерпретації ментальних і психічних процесів, відображених у свідомості індивіда й вербалізованих у мові. Цей метод сприяє вивченню й опису змісту та структури концепту, дослідженню різних моделей лінгвального вираження концептів, а саме їх моделювання. У цей спосіб аналізуються мовні явища, за якими стоять ментальні сутності – концепти, відображені в певній лінгвокультурі.

Концептуальний аналіз як метод експлікації концептів спрямований на висвітлення різних сторін концептів і прямо пропорційний інтерпретативній здатності й можливості структурування концепту. Будова концептів розуміється дослідниками неоднаково: наприклад, тришарова структура [18, с. 40], трикомпонентна структура [5, с. 77], констатується й відсутність жорсткої структури [16, с. 213] або структура концепту розуміється як сукупність ознак (мотивувальна, образна, понятійна, функціональна, категоріальна, символічна), необхідних для визначення предметів або явищ, співвіднесених як фрагменти картини світу [12, с. 152].

Сучасні вчені у структурі концепту виділяють такі базові конституенти, як образ, інформаційно-підставний зміст і додаткові ознаки [16, с. 75]. Останні мають варіативний характер і трактуються як інтерпретаційне поле (З. Д. Попова, І. А. Стернін), ціннісний складник (В. І. Карасик, Г. Г. Слишкін), квазізона та квазіекстразона (Г. Г. Слишкін), значущісний складник (С. Г. Воркачов), когнітивний і прагматичний імплікаціонал (М. В. Нікітін) тощо [16, с. 75]. У моделюванні концепту вчені відзначають суб'єктивний фактор: “концепт – явище свідомості й дослідник у будь-якому разі моделює концепт за непрямими ознаками його прояву. Будь-яка модель концепту – це лише дослідницька модель” [16, с. 165].

На думку М. В. Піменової, структура концепту сформована шістьма класами ознак (мотивувальна, образна, понятійна, функціональна, категоріальна, символічна) [13, с. 125; 12, с. 152-153]. Виявлення структури концепту можливе завдяки спостереженню за сполучуваністю мовних знаків [14, с. 28]. Слід підкреслити, що дослідження концепту в сучасних лінгвістичних студіях здійснюється на підставі з'ясування окремих його ознак. Зіставлення й вивчення різних ознак концептів “дозволяє виявити загальні та специфічні особливості народних (ненаукових) систем знань про внутрішній світ людини, а також зробити певні висновки про властивості національної ментальності” [15, с. 93].

Методика дослідження концептів, запропонована М. В. Піменовою, полягає в інтерпретації значень різних конструкцій, які об'єктивують характерні риси концептів; у визначенні частотних (що їх має більшість концептів) таксономічних характеристик і виявленні відповідно до них загальних типологічних ознак розглянутих одиниць. Завершальний етап становить узагальнення характерних рис концептів і виділення концептуальних структур, а

також когнітивних моделей і мовних схем, які актуалізують ці концепти у відповідних мовах [14, с. 20].

Дослідження концепту й концептуальних структур, відповідно до методики М. В. Піменової, складається з таких етапів: визначення репрезентанта концепту, яким виступає ключове слово; формування корпусу фактичного матеріалу (тобто визначення компонентів словаре-репрезентанта концепту, або ключового слова, що відображено у словотвірному гнізді, стійких і вільних словосполученнях, паремійному фонді, текстовій репрезентації); етимологічне вивчення ключового слова з метою ідентифікації мотивувальних ознак (цей етап включає аналіз етимологічних та історико-етимологічних лексикографічних джерел і виділення зразків з мовного матеріалу; визначається актуальність / неактуальність мовної картини світу); аналіз фактичного матеріалу щодо виявлення подібних концептуальних ознак (зокрема, ознаки живої й неживої природи), ці ознаки властиві певною мірою всім концептам; дослідження понятійних ознак, за основу якого беруть аналіз статей тлумачних словників та словників синонімів (останні – для виявлення додаткових понятійних ознак), пошук останніх на підставі відібраного мовного матеріалу й визначення їхньої частотності, що є значущим критерієм актуальності згаданих ознак для мовної картини світу; виявлення категоріальних ознак, зокрема: квалітативних, квантитативних, дименсіональних, темпоральних, просторових, ціннісно-оцінних, власне оцінних (необхідність опису цих ознак полягає в тому, що з їхньою допомогою можна визначити належність концепту “до певної сфери існування” й ідентифікувати місце концепту в ціннісній національній картині світу); дослідження символічних ознак із залученням тлумачних словників, мовного й етнографічного матеріалу та міфологічних і словників символів; дослідження сценаріїв (якщо є така можливість); аналіз стереотипів, які вдається виявити в певній лінгвокультурі (слід відзначити, що стереотипи властиві не всім концептуальним структурам); проведення психолінгвістичного експерименту; узагальнення проаналізованих ознак, які складають структуру концепту, а також кількісних показників у єдине ціле й опис цих даних на підставі частотності ознак, їхньої актуальності у викладеному матеріалі, виявлення певної національної специфіки та еквівалентності ознак [13, с. 125; 12, с. 149-151]. М. В. Піменова вважає, що дослідження структури концептів на різних етапах бажано проводити із залученням інформації з різних джерел і суміжних дисциплін: психології, філософії, етнології тощо.

Варто зауважити, що простежується деяка двозначність у трактуванні концептуального аналізу як певного способу дослідження, який або ототожнюється з аналізом самих концептів або ж визначається як “аналіз за допомогою концептів або аналіз, що має своїми граничними одиницями концепти” [9, с. 117]. В. М. Телія, розглядаючи концептуальний аналіз, об’єктом якого виступає концепт, зауважує: концептуальний аналіз здійснюється з метою “простежити шлях пізнання смислу концепту і записати результат формалізованою семантичною мовою” [20, с. 97]. Як і будь-який інший, концептуальний аналіз застосовує певний інструментарій та набір процедур.

З концептів складається семантичний простір окремих лінгвосистем, і залежно від характеристик семантичного простору мови можна охарактеризувати “структури знань у їхньому конкретно-національному переломленні” [10, с. 5]. У сучасній когнітивній лінгвістиці існує помітне різноманіття ракурсів, підходів і методів опису та аналізу концептів, один із яких наведено в працях З. Д. Попової та І. А. Стерніна [11; 16; 19]. У фокусі уваги вчених знаходяться принципи семантико-когнітивного дослідження концептів, яке складається з кількох основних етапів: “побудова номінативного поля концепту; аналіз і опис семантики мовних засобів, що входять до номінативного поля концепту; когнітивна інтерпретація результатів опису семантики мовних засобів – виявлення когнітивних ознак, які формують досліджуваний концепт як ментальну одиницю;

верифікація отриманого когнітивного опису у носіїв мови; опис змісту концепту у вигляді переліку когнітивних ознак” [16, с. 112 - 113]; “модельовання концепту (опис макроструктури концепту, опис категоріальної структури концепту, опис польової організації виявлених когнітивних ознак); загальні висновки про особливості досліджуваного концепту” [16, с. 164].

Варто особливо підкреслити роль четвертого етапу (а саме “верифікації отриманого когнітивного опису у носіїв мови”) й відзначити такі факти: в описі концепту дослідник завжди висловлює певний суб’єктивізм у виділенні та формулюванні когнітивних ознак, а на підставі спеціального експерименту підтверджується або спростовується випробувальниками релевантність визначення цих ознак, а також їхні особливі властивості в самій структурі концепту, завдяки чому стає можливим ранжування когнітивних ознак у концепті за яскравістю й виділення ядра й периферії (ближньої, далекої та крайньої) [16, с. 113].

Подальше дослідження концептів співвідноситься з відповідними цілями й завданнями і розвивається в таких двох напрямках:

1) когнітивно-семасіологічному (що передбачає аналіз семантики лінгвальних одиниць на підставі когнітивних даних; наприклад, “поняття когнітивної ознаки, класифікатора використовуються для пояснення появи тих чи тих сем або семем, їх угруповань, змін у семантиці слова, перебудов семантики слова” [16, с. 113]);

2) лінгвоконцептологічному (що передбачає модельовання концепту, який виступає як одиниця свідомості). На цьому етапі модельовання визначаються параметри концепту як цілісного ментального утворення, що передбачає окремі стадії: аналіз макроструктури концепту (з’ясування окремих когнітивних ознак образних, інформаційних конститuentів і інтерпретаційного поля та виявлення їх співвідношення у структурі концепту); аналіз категоріальної структури концепту (встановлення ієрархії когнітивних класифікуючих ознак, які репрезентують концептуалізацію певного явища або предмета, та відображення концепту “як ієрархії когнітивних класифікаційних ознак”); аналіз польової організації виявлених когнітивних ознак (визначення ознак, структура яких складається з ядра, ближньої, далекої та крайньої периферії концепту, і репрезентація концепту у формі польової структури) [16, с. 113].

На основі семантико-когнітивного аналізу досліджується матеріал від змісту значень до змісту концептів у процесі особливого способу опису – когнітивної інтерпретації, яка є найважливішим і необхідним етапом дослідження результатів дефініювання семантики мовних одиниць [16, с. 140-141]. У межах семантико-когнітивного методу в сучасних дослідженнях простежується напрямок вивчення “від мови до концепту”, завдяки чому названий метод, що дозволяє виявити ознаки концепту і моделювати концепт, є найбільш надійним і достовірним [16, с. 214].

Концептосфера окремого народу складається із сукупності загальнонародних концептів, які є не статичними, а динамічними, оскільки вони розвиваються й їхні ознаки постійно змінюються. З метою найбільш повного й детального опису концептосфери народу необхідно залучати велику кількість дослідного матеріалу: енциклопедичний, лексикографічний, психологічний, асоціативний, тощо [16, с. 212]. Запропонована вченими семантико-когнітивна концепція вивчення лінгвосистеми заснована на вивченні співвідношення семантики мови з концептосферою певного народу, тобто на дослідженні семантичних процесів з когнітивними. При дослідженні лінгвокогнітивних процесів, застосовуваний вченими семантико-когнітивний підхід функціонує з метою аналізу мовних засобів, що дозволяє в найбільш ефективний спосіб виявити ознаки концептів і надалі змодельовати концепт як одиницю концептосфери певного лінгвосоціуму [16, с. 214].

Огляд праць сучасних лінгвістів (В. І. Карасик, В. В. Колесов, О. С. Кубрякова, В. А. Маслова, М. В. Піменова, А. М. Приходько, О. О. Селіванова, Г. Г. Слишкін, І. А. Стернін, З. Д. Попова та ін.), у яких поширено питання концептуального аналізу, дозволяє виділити факт відсутності точного методу дослідження концептів у сучасних лінгвістичних студіях, а саме – наявність сукупності методик, прийомів і дослідницьких процедур, які в результаті намагаються охопити всі сфери існування та прояви концепту й концептуальних структур у різних формах і призводять до єдиної мети – дослідження ментальності (свідомості й пізнання) певного лінгвосоціуму. Так, Р. М. Фрумкіна зауважує: “...між різними авторами немає згоди в тому, який набір процедур слід вважати концептуальним аналізом, але немає згоди і в тому, що ж слід вважати результатом” [21, с. 96]. В. І. Карасик також підкреслює правомірність різних підходів до вивчення концептів: “...мають цінність і спостереження, й інтроспективні визначення, й гіпотетичні моделі, й соціологічні та соціолінгвістичні експерименти, й аналіз значень слів, фразеологізмів, паремій, художніх і ділових текстів” [4, с. 121]; сфера концептів репрезентує сферу розуміння, відтак основним методом дослідження концептів вчений визнає інтерпретативний аналіз [4, с. 121]. О. С. Кубрякова вважає позитивним моментом “альтернативні способи опису” предметів і явищ дійсності, оскільки “вони повертають нас до онтологічно тотожних реалій, побачених людьми з різних боків і в різних аспектах...”, а також дозволяють усвідомити причини неоднакового сприйняття різноманітних явищ світу [8, с. 17].

Вивчення викладеного вище матеріалу дозволяє зробити ряд висновків і узагальнень. Особливості сучасного напрямку когнітивної лінгвістики зумовлено категоріальним і термінологічним апаратом дослідження, визначенням основних завдань відповідного наукового напрямку, застосуванням міждисциплінарних методів, процедур тощо. Окремо слід відзначити використання різних методичних прийомів дослідження концептів і концептуальних структур.

Дослідники не виявляють єдності в поглядах на природу і статус концепту, оскільки його дефініція, основні конституенти, функції, титулювання, способи лінгвоапеляції трактуються сучасними вченими з різних сторін і в розумінні концепту є істотні відмінності.

Більшість учених вважають концепт неоднорідним шаруватим утворенням і виділяють такі конституенти його структури, як образні, понятійні й додаткові (зокрема, ціннісні, інтерпретативні тощо). Слід відзначити також суб’єктивний характер моделювання концептів, яке безпосередньо пов’язане з кваліфікацією й компетенцією дослідника.

Моделювання концепту, в межах розглянутого семантико-когнітивного аналізу, побудовано на основі когнітивної інтерпретації та верифікації. Результат моделювання подано у вигляді вербалізованого опису концепту у формі польової структури.

Найбільш оптимальною для подальших досліджень є комплексна методика, що включає як традиційні лінгвістичні методи дослідження (порівняльно-історичний, порівняльний, кількісний, структурний, дескриптивний тощо), так і нові для лінгвістики: прийоми семантико-когнітивного опису концептів (за З. Д. Поповою і І. А. Стерніним), принципи опису концептів і концептуальних структур, розроблені М. В. Піменовою.

Концептуальний аналіз мовних засобів об’єктивації етнокультурних концептів у системі полінаціональної англійської мови дає можливість відтворити як їх мовне вираження, так і ментальну, психічну специфіку ресурсів свідомості, аксіологічну й соціокультурну значущість концептів для окремих національно-лінгво-культурних спільнот (наприклад, у північноамериканському, азіатському й африканському ареалах) і для англосаксонської лінгвокультури загалом, що й визначає перспективи подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробьева О. П. Концептология в Украине: обзор проблематики / О. П. Воробьева // Лингвоконцептология: перспективные направления: монография / А. Э. Левицкий, С. И. Потапенко, О. П. Воробьева и др. – Луганск : ЛНПУ им. Т. Шевченко, 2013. – С. 10-37.
2. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов / С. А. Жаботинская // Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки. – Черкаси, 1999. – Вип. 11. – С.3-20.
3. Карасик В. И. Иная ментальность / В. И. Карасик, О. Г. Прохвачева, Я. В. Зубкова, Э. В. Грабарова. – М. : Гнозис, 2005. – 352 с.
4. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурсы / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
5. Карасик В. И., Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования / В. И. Карасик, Г. Г. Слышкин // Методические проблемы когнитивной лингвистики : сб. науч. тр. / под ред. И. А. Стернина. – Воронеж : ВГУ, 2001. – С. 75-80.
6. Колесов В. В. Предмет, объект, метод (методический аспект в отношении к научным школам) // Введение в концептологию / В. В. Колесов, М. В. Пименова. – 2-е изд., стер. – М.: Флинта, 2016. – С. 100-121.
7. Кубрякова Е. С. Об одном фрагменте концептуального анализа слова память / Е. С. Кубрякова // Логический анализ языка. Культурные концепты. – М.: Наука, 1991. – С.85-97.
8. Кубрякова Е. С. Язык и знание. На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – Рос. академия наук. Ин-т языкознания. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
9. Никитина С. Е. О концептуальном анализе в народной культуре / С. Е. Никитина // Логический анализ языка. Культурные концепты. – М. : Наука, 1991. – С. 117-123.
10. Никишина И. Ю. Понятие “концепт” в когнитивной лингвистике / И. Ю. Никишина // Язык, сознание, коммуникация : сб.статей / Отв. ред. В. В. Красных, И. А. Изотов. Вып. 21. – М. : Макс Пресс, 2002. – С. 5-7.
11. Методологические проблемы когнитивной лингвистики / под. ред. И. А. Стернина. – Воронеж : Воронежский государственный университет, 2001. – 182 с.
12. Пименова М. В. Методика исследования концептов / М. В. Пименова, В. В. Колесов // Введение в концептологию. – 2-е изд., стер. – М. : Флинта, 2016. – С. 149-180.
13. Пименова М. В. Теория концептуальных исследований / М. В. Пименова, В. В. Колесов // Введение в концептологию. – 2-е изд., стер. – М. : Флинта, 2016. – С. 122-148.
14. Пименова М. В. Предисловие / М. В. Пименова // Введение в когнитивную лингвистику / под ред. М. В. Пименовой. Вып.4. – Кемерово, 2004. – 208 с.
15. Пименова М. В. Концептуальные исследования. Введение / М. В. Пименова, О. Н. Кондратьева. – М. : Флинта, Наука, 2011. – 176 с.
16. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ “Восток-Запад”, 2007. – 315 с.
17. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрямки та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
18. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Языки русской культуры, 1997. – 824 с.

19. Стернин И. А. Метод, методика, прием [Электронный ресурс] / И. А. Стернин // Вопросы психолингвистики. – 2008. – №7. – Режим доступа : <http://sterninia.ru>
20. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Языки славянской культуры, 1996. – 284 с.
21. Фрумкина Р. М. Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология? / Р. М. Фрумкина // Язык и наука конца XX века. – М. : РАН, 1995. – С. 74-117.

REFERENCES

1. Воробьева, Ольга. Концептология в Украине: обзор проблематики. *Лингвоконцептология: перспективные направления: монография*. Авт. кол. А. Э. Левицкий, С. И. Потапенко, О. П. Воробьева и др., 10-37. Луганск: ЛНПУ им. Т. Шевченко, 2013.
2. Жаботинская, Светлана. “Концептуальный анализ: типы фреймов”. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки*, 3-20. Черкаси, 1999. – Вип. 11.
3. Карасик, Владимир, Оксана Прохвачева, Яна Зубкова и Эмилия Грабарова. *Иная ментальность*. Москва: Гнозис, 2005.
4. Карасик, Владимир. *Языковой круг: личность, концепты, дискурсы*. Волгоград: Перемена, 2002.
5. Карасик, Владимир и Геннадий Слышкин. “Лингвокультурный концепт как единица исследования”. *Методические проблемы когнитивной лингвистики*, 75-80. Под ред. И. А. Стернина. Воронеж: ВГУ, 2001.
6. Колесов, Владимир и Марина Пименова. “Предмет, объект, метод (методический аспект в отношении к научным школам)”. *Введение в концептологию*, 100-121. Москва: Флинта, 2016.
7. Кубрякова, Елена. “Об одном фрагменте концептуального анализа слова память”. *Логический анализ языка. Культурные концепты*, 85-97. Москва: Наука, 1991.
8. Кубрякова, Елена. *Язык и знание. На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира*. Рос. академия наук. Ин-т языкознания. Москва: Языки славянской культуры, 2004.
9. Никитина, Серафима. “О концептуальном анализе в народной культуре”. *Логический анализ языка. Культурные концепты*, 117-123. Москва: Наука, 1991.
10. Никишина, Ирина. “Понятие “концепт” в когнитивной лингвистике”. *Язык, сознание, коммуникация*, 5-7. Отв. ред. В. В. Красных, И. А. Изотов. Вып. 21. Москва: Макс Пресс, 2002.
11. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*. Под ред. И. А. Стернина. Воронеж: Воронежский государственный университет, 2001.
12. Пименова, Марина. “Методика исследования концептов”. *Введение в концептологию*, 149-180. 2-е изд., стер. Москва: Флинта, 2016.
13. Пименова, Марина. “Теория концептуальных исследований”. *Введение в концептологию*, 122-148. 2-е изд., стер. Москва: Флинта, 2016.
14. Пименова, Марина. “Предисловие”. *Введение в когнитивную лингвистику*. Под ред. М. В. Пименовой. Вып.4. Кемерово, 2004.
15. Пименова, Марина и Ольга Кондратьева. *Концептуальные исследования. Введение*. Москва: Флинта, Наука, 2011.
16. Попова, Зинаида, и Иосиф Стернин. *Когнитивная лингвистика*. Москва: АСТ “Восток-Запад”, 2007.
17. Селіванова, Олена. *Сучасна лінгвістика: напрямки та проблеми*. Полтава: Довкілля-К, 2008.
18. Степанов, Юрий. *Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования*. Москва: Языки русской культуры, 1997.
19. Стернин, Иосиф. “Метод, методика, прием”. *Вопросы психолингвистики*. 7 (2008). <http://sterninia.ru>
20. Телия, Вероника. *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты*. Москва: Языки славянской культуры, 1996.
21. Фрумкина, Ревекка. “Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология?”. *Язык и наука конца XX века*: 74-117. Москва: РАН, 1995.